



בעצתך תנחני



גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 55

פרשת שמיני

איך נהיים גדול בישראל

בכבוד בצורה גסה ורשמית. בני תורה עמלים בתורתם ושקועים בעמל רוחני בלתי פוסק, ומזככים את מידותיהם. אבל כולנו בני אדם, ובסופו של דבר - הרצון לשליטה, ולהובלה, ולמנהיגות עוצמתית, בהחלט מנקר בליבנו.

גאווה היא יצר שנמצא בלב כל אדם. רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות לד) כותב "לבלתי רום לבבו מאחיו - הוזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת הגאווה". שמעתי בשם המשגיח הגה"צ ר' חצקל זצוק"ל, שמתבאר מדברי רבינו יונה שלכל אדם יש מידת הגאווה בפנים, וצריך לעמול להסיר אותה. זה טבע האדם, ואין טעם להתכחש לו.

ומשכך - בעיתות כאלה, בו כל הציבור מדבר על גדול הדור בהערצה גלויה, בסיפורים בלתי פוסקים, בהתבטלות מוחלטת - יש רצון בטבע האנושי להיות במקום הזה, ש"אני אהיה הבא בתור".

מה צריך להיות היחס לזה?

מתוך שלא לשמה בא לשמה, ובגמרא כבר מצינו שתנאים השתמשו בשאיפה הזו כדי להחזיר למוטב אנשים רחוקים מתורה. הגמרא (בבא מציעא פה.) מספרת שר"ש בן איסי בן לקוניה אמר לאחיינו שסר מדרך הישר שכדאי לו ללמוד כי "חכים עבדו יתך, וגולתא דדהבא פרסו עלך, ורבי קרו לך". בתרגום לשפתנו: "יקראו לך מרן, ויהיה לך רכב עם נהג צמוד, ותהיה חבר מועצה"ת". זה נשמע קטנוני להחריד, אבל רק זה מה שהציל אותו.

אבל הבה נדון באמת במציאות של חיינו אנו: האם באמת השאיפה להיות "כמו ר' חיים קנייבסקי", מביאה אותנו למקומות טובים או לא?

הבדיקה צריכה להיעשות לעומק, לא ברמה של "כאן ועכשיו". אין ספק שברמת ההשפעה המיידית - רמת ההתמדה וההספקים בהיכלי התורה עלו השבוע פלאים. ניתן לומר זאת אפילו בלי בדיקה של העובדות. מספיק היה לראות את רחובות בני ברק בשעות הסמוכות ללוויה, כולם ישבו ולמדו בכל פינה.

אבל לטווח ארוך - האם זה עוזר או מקלקל?

פעם אחת ויחידה העז רב בישראל לשאול את גדול הדור קבל עם ועדה, לעיני המצלמות, את שאלת המחץ שהובאה בבותרת. היה זה באחד מהכינוסים בעירנו מודיעין עילית תובב"א, שבו השתתף מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א. שם על הבימה, התרחש שו"ת מרתק בעיני חינוך ושאיפות וכו', והגר"מ קסלר שליט"א שאל, תוך אלף התנצלויות: "בחורים שואלים איך נהיים גדול בישראל". בתשובה - מרן שליט"א צחק במלוא פיו. ובחיוך משועשע

השאלה שבכותרת "איך נהיים גדול בישראל" היא שאלה קשה, המעסיקה את מוחם ודעתם של רבבות אלפי ישראל, עמלי תורה בטהרתה, אברכים ובחורי ישיבות.

השאלה הזאת צפה ועולה לדיון במלוא חומרתה בכל פעם כאשר נלקח לבית עולמו גדול הדור, כמו בשבוע האחרון בו לוקח אדוננו מעל ראשינו, מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל.

הסיפורים אודותיו מסמרי שער, השקיעות בלימוד, ההתמדה הנוראה, חוסר היכרות קיצוני עם העולם הזה, הידיעות בכל רחבי התורה מעל להשגת אנוש. איך מגיעים לזה? מה עושים כדי להיות שם?

בתחילת השבוע, כשבקושי הספקנו לחזור מהלוויה, שאל אותי אברך: "נו, איך נהיים ר' חיים קנייבסקי, אבל בלי לחץ?" והוסיף כמובן את המשפט הנדוש: "את הספר הבא תוציא על הנושא הזה"... ובכן, ספר אולי לא, אבל מאמר אחד לפחות כן.

השאלה "איך מגיעים להיות ר' חיים קנייבסקי" היא שאלה שצריך קודם כל לנתח אותה. למה בכלל אנחנו רוצים להגיע לזה? מה דוחף אותנו להיות גדולי ישראל? מה פשר השאיפה והתשוקה הכוססת?

כדאי שנשים לב שיש בשאיפה זו שני חלקים לא קשורים, והנטייה היא לערבב ביניהם מבלי משים.

יש שאיפה טהורה להיות גדול בתורה וביראת שמים, להיות אדם דבוק בה', להשיג נעימות נצח בעולם הבא וחיי דבקות בה' בעולם הזה. להיות אדם שלם, קרוב למלאך. זו שאיפה טהורה ונפלאה.

ויש גם שאיפה לכבוד, להערצה, לתשואות ההמונים, לציות מוחלט של מאות אלפי בני אדם לכל חתימה שלך, ללוויה המונית, ובעיקר - לתחושה של חיים בפסגת העולם. תחושה של "אני לא חלק מכולם, אני משהו אחר לגמרי, אני נמצא מעל כולם מאה אלף דרגות".

שוחחתי לפני כמה ימים עם אברך רציני על מרן זצוק"ל. בתחילת השיחה הוא הצהיר שלא מעניין אותו הכבוד הזה, הרי מרן זצ"ל רק סבל מזה בשנותיו האחרונות. הוא רצה ללמוד, והציבור טרטר אותו. אבל אחרי כמה דקות הוא פלט משפט כמו: "תראה איך הוא זכה לזה, שכולם כולם עמדו דום על כל מילה שלו". אמרתי לו: "סיכמנו הרי שזה לא מעניין אותך, אז מה קרה פתאום?" הלה הגיב בכנות: "אתה צודק, אבל בינינו - אתה מה אומר? אתה באמת באמת לא היית רוצה להיות במקום הזה?"

כבר נגיע לתשובה מה דעתי האישית, אבל לפני כן הבה ננתח את המציאות: רוב מוחלט של בני תורה לא מעוניינים

על שפתיו הגיב: "**לא חושבים על זה**"... כלומר: המחשבה והשאפתנות "אני אהיה גדול הדור" – לדעת גדול הדור בעצמו הינה מזיקה לצמיחה.

מדוע? אולי יורשה להסביר מתוך הניסיון: כאשר אדם חי בשאיפה דמיונית להגיע לצמרת ההנהגה הוא הורס את עצמו לחלוטין.

מתוך שלא לשמה בא לשמה רק כשה"שלא לשמה" מוגדר וברור, ולא מתערבב בדמיון עם הלשמה. כאשר יש בלגן בפנים, נוצר מצב שאדם עמל ברוחניות בצורה עקומה עם כל העוצמה, **והוא חותר לעבר מטרה בלתי מושגת לעולם, לעבר יעד מעורפל וחמקמק, מורכב מרשימת יעדים בלתי נגמרת** (לדעת את כל הש"ס, להתפלל בכונה תמיד, לדקדק בכל ס"ק במ"ב, להיות בעל חסד, להיות בקי גם בשו"ע, להיות גם למדן, להיות גם סגפן, להיות מרכבה לשכינה, להיות עניו ונחבא אל הכלים, ועוד ועוד ועוד). הוא משתגע מהחתייה בלתי נגמרת. הוא בטוח שהחתייה שלו היא מצוה טהורה ולא שם לב שהיא שאפתנות בלתי מרוסנת, לא מותאמת לכוחותיו.

אבל לא רק שהסיפורים הגדולים תובעים עמל עצום מעבר לכוחות אנוש, אלא יותר מכך: פעמים רבות הסיפורים על גדולי ישראל **בלתי ניתנים** לחיקוי. לא מומלץ לשום אברך שלא להושיט יד בבית, או להיות מנותק לחלוטין מהוויות העולם. למרן זצ"ל זה היה טוב, כי זה היה התפקיד שלו, להיות איש קדוש דבוק בתורה ללא שיוור. לאדם אחר זה לא מתאים, וכשהוא מנסה לחקות הוא ניזוק קשות.

הגר"ח נולד לאבא כמו הסטייפלר ודוד כמו החזו"א, הוא קיבל הדרכה צמודה לגדלות מגיל אפס, היה לו כשרון אדיר של זיכרון בלתי מצוי, הוא קיבל אשה מאוד מאוד מעודדת ותומכת ומאפשרת, ובקצרה: **היה לו ארגז כלים לא שגרתי בעליל**. אין ספק שהוא עמל ויגע בכל ימי חייו בעמל נורא בלתי פוסק, ורק בזכות העמל הגיע לאן שהגיע, אבל העמל בא על רקע מתאים.

בחור או אברך סטנדרטי שחי באטמוספירה אחרת וגדל על מושגים אחרים – בכלל לא נמצא בכיוון, ואין לו שום אפשרות להצליח בדרך הזו. לא זה מה שהקב"ה מצפה ממנו. אם הוא היה מצפה ממנו לזה הוא היה נותן לו את אותו ארגז כלים בדיוק. הקב"ה תובע מכל אדם גדלות, אבל אך ורק את הגדלות הספיציפית שלו, שבמקרים לא מעטים דורשת **הנהגה הפוכה בתכלית ממה שנהוג לספר על גדו"י**. ההתמודדות מול ילדים מתקשים ומאכזבים, או מול חברות מייגע, או מול יצר הרע שלא מרפה לשניה אחת, או מול אשה קשה, או מול התייבשות פנימית שמפציעה בגיל עשרים פלוס, או מול זיווג שמתעבב, או מול הורים שלא מבינים אותך, או מול שכחה מתסכלת של מסכת שלמדת עשר פעמים – היא מאתגרת והיא גדולה, והיא דורשת שתי רגלים על הקרקע והרבה מחשבה על החיים. זו גדלות לא פחותה מהרבה סיפורים אחרים. אבל היא בלי קבלות בעולם הזה. לא נהיים מזה "גדולים", ולא זוכים על זה למחמאות מאף אחד. זו גדלות שרק בינך לבין קונך.

מה כן המטרה של סיפורים על גדולי ישראל?

המטרה היא לחזק את הפנימיות. לכל אדם גדול יש דרך מסוימת בעבודת השם, שאפשר לקבל ממנה הרבה חיזוק והתעוררות בנקודה הפנימית שלה. לא בחיקוי המעשי של הסיפור, אלא בהתבוננות על האדם שמאחורי הסיפור. בשימת לב אל ההשקעה, אל האיכפתיות, אל הרצון לעשות את רצון ה' וההתמסרות העצומה לדבר ולתורתו. הסיפורים מוגשים בדרך כלל עם הרבה צבע ורעש, אבל יש לעשות את ההפרדה בין הנקודה הפנימית של הסיפור שניתנת ללמידה, לנקודת החוץ.

אבל איך באמת מתמודדים מול הבעיה, שבסופו של דבר בכל אחד מאיתנו מנקר גם היתוש הקטן שאומר: "אבל אני רוצה גם הערכה וכבוד, על כל העמל שלי, רוצה שהציבור יעריץ אותי", **מה עושים מול הקול הפנימי הזה?**

התשובה לזה מורכבת משתים.

ראשית כל יש לחזק את העולם הפנימי. יש טעם מיוחד בעבודת השם אישית, יש טעם מתוק בבניית "אני" עצמאי שלא נסחף עם הזרם ולא נהיה חלק מההמון. ללמוד כפי אוות נפשך במקום ובצורה שאתה אוהב, למצוא את הדרך לעבודת השם בצורה שמדברת אל ליבך, להיות עצמאי, להיות "אני". **זה מתוק, וחבל לוותר על זה**. בתקופה של פטירת אדם גדול יש פעמים רבות תחושה של מחיקה עצמית, ודווקא זו העת והשעה לחזק את הזהות העצמית, את ההבנה ש"בשבילי נברא העולם", שהקב"ה עוזב עולם ומלואו רק בשביל לשבת מול ת"ח שעוסק בתורה בצינעא, או מול אדם שמוסר את עצמו לעמוד בנסינות הקשים האישיים, שכמעט כל אחד עובר בינו לבין קונו.

זה חלק אחד שחשוב לחזק בעת הזאת. ויחד עם זאת, יש לחדד את **הזלזול בכבוד ההמוני, השטחי**, הרוחש סביב חצרותיהם של גדולי ישראל.

יש לשים לב בעין פקוחה כמה הכבוד החיצוני הניתן לגדולי ישראל, אינו ממלא באושר ובשמחה. גדולי ישראל הם אנשים שמחים לא בגלל הכבוד שהם זוכים לו, אלא למרות הכבוד שהם זוכים לו. **הכבוד הציבורי הוא דוחה**, ולא מטעמי יהדות, אלא מטעמים פרקטיים: אף אחד לא באמת רוצה שבזקנותו יבלבלו לו את המח עם שאלות סרק מתישות לאורך שעות היממה; שיצטלמו לידו אנשים ריקים ואינטרסנטיים שלא חושבים עליו שניה אחת אלא רק על התמונה שתצא להם מהמפגש; שיטרידו אותו בהררי מכתבים שחוזרים על עצמם; שישתמשו בשמו לכל מיני יוזמות שלא קשורות אליו; שיבקשו ממנו לגזוז שערות לילדים בני שלש שאבא שלהם רוצה תמונה, ועוד ועוד.

מישהו דחה פעם את הרב מפוניבז' ממקומו במזרח ונתן לו מקום אחר. היה שם מישהו שחרד לכבודו וניגש אליו בניסיון לתקן את הנזק, אך הרב השיב: "עזוב, זה לא איכפת לי". הלה השתומם למראה העונה העצומה, והרב שראה זאת הגיב בבדיחותא: "אל תחשוב, אני רוצה כבוד, אבל זה לא כבוד"...

יהיו הדברים לעילוי נשמתו של רבן של ישראל, רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל זצ"ל, שיגע בתורה כל ימיו בעשר אצבעותיו, ולימד תורה לכלל ישראל.